

LEDER

Indkomstpolitik synes i dag at være blevet den socialdemokratiske reformismes *mana-ord*: den besværgelse, der kan fjerne reformismens virkelige krise, nemlig den samtidige eksistens af arbejdsløshed og inflation. I denne besværgelses-sammenhæng skal og må man foregøgle den danske fag og arbejderbevægelse, at en positiv sammenhæng også gælder negativt: når alle kan se, at lønniveauet generelt er vokset med beskæftigelsesgraden op gennem 1960'erne, må den nok også være sådan, at beskæftigelsesgraden kan bringes til at vokse på bekostning af lønniveauet. Her får reformismen støtte af enkelte socialistiske økonomer, som i hvert fald tidligere også betragtede lønniveau som bestemmende for beskæftigelsesniveau. Vi har tidligere både her og i flere artikler vist, at denne antagelse er forkert, bl.a. fordi den bygger på en implicit antagelse om lønnen som kriseårsag, resp. lønniveauet som arbejdsløshedens årsag.

Antagelsen om at et lavere lønniveau vil føre til et højere beskæftigelsesniveau er dog også blevet gjort ugyldig af udviklingen i det sidste 1-1 ½ år. Med overenskomstindgrebet i 1975 fremkaldtes en stagnation i lønudviklingen, hvis resultat i beskæftigelsesmæssig forstand indtil dato i bedste fald har været at stabilisere arbejdsløsheden på et permanent højt niveau: ca. 9% på årsbasis.

Selv om man således kan afvise indkomstpolitikens direkte beskæftigelsesmæssige virkninger, kan den måske få beskæftigelsesmæssige virkninger på lidt længere sigt. Det forudsætter dog, at indkomstpolitikens fordelingsmæssige rationale også gennemføres, nemlig omfordelingen fra løn til profit. Det er indlysende, at enhver form for opbremsning i lønudviklingen vil virke i retning af at omfordele fra løn til profit. Når og hvis denne omfordeling er stor nok til at genskabe bedre rentabilitetsforhold for den investerede kapital af en sådan størrelsesorden, at et nyt akkumulationsboom starter, vil beskæftigelsen kunne vokse igen.

Gennemføres der en omfordeling mellem løn og profit via indkomstpolitiske foranstaltninger, må man selvfølgelig også spørge, hvilke kapitaler, der får størst gavn af denne omfordeling. Her er det nok således, at indkomstpolitikens omfordeling har størst betydning for de tilbagestående kapitaler; kapitaler, hvis produktivitetsudvikling er dårligere end gennemsnittet og som følgelig ikke kan foretage omfordelingen selv gennem de produktivetsbundne lønsystemer. Derfor forekommer det rimeligt at antage, at indkomstpolitisk lønbegrænsning i sin tendens vil fastfryse den eksisterende kapitalstruktur.

Når vi her taler om indkomstpolitik, mener vi en direkte statslig løn- eller lønrammefastlæggelse, dvs. kun de ydre statslige tvangsindgreb. Vi betragter ikke de mange politikformer, der iøvrigt har fordelingsmæssige følger som

indkomspolitik. Afgrænset på denne måde, kan man sige, at indkomspolitik i Danmark kun har været nødvendig som en undtagelsesform - så meget undtagelse, at den kun forekommer i 1963 og 1975, eller to gange i efterkrigstiden.

Ønsket om i dag at få indført en moderne indkomspolitik deles af mange forskellige politiske kræfter, selv om deres motiver antagelig er vidt forskellige. At indkomspolitikken skal betragtes som en *direkte lønkontrol* kan vist kun være en hemmelighed for de mest naive og trofaste socialdemokratiske økonomer. Dermed er dog ikke sagt, at denne lønkontrol skal udøves alene i form af en ydre statslig lønfastlæggelse. For den progressive populistiske del af socialdemokratiet gælder det omvendte nærmest. Her vil man snarere søge at modernisere arbejdsmarkedspolitikken, hvorved man når frem til en langt mere ugenomsigtig styring med langt større mulighed for at videreudvikle den særlige indkomspolitikform, som har været den dominerende i Skandinavien i efterkrigstiden.

I deres analyse fastlægger Semmler og Hoffmann indkomspolitik som en ydre statslig lønfastlæggelse og afgrænser dens former efter indgrebets art og akkumulationsprocessens udviklingstrin. Dette giver en grundig og inspirerende analyse af visse teoretiske aspekter af indkomspolitikken og af fællestræk for den vesteuropæiske akkumulationsbevægelse som sådan. I deres opdeling henhører den skandinaviske indkomspolitik under den form, som er baseret på en veludviklet magtposition for fagbevægelsen, da den fastfryser udbytningsforholdet gennem binding af lønudviklingen til produktivets- og prisudvikling. Det betyder, at betingelsen for en forøgelse af udbytningsforholdet - eller for en forøgelse af den profit, som kapitalerne kan tilegne sig - er at produktivetsudviklingen foregår hurtigere end lønudviklingen. I den skandinaviske udformning foregår denne proces generelt uden ydre statsindgreb, dvs. at indkomspolitikens resultater i en vis udstrækning opnås uden de former, som er karakteristiske for udviklingen i Vesteuropa generelt. Til gengæld foregår der en lønstyring, gennemført af en fagbevægelse og et statsapparat, der formulerer sig helt og holdent inden for en socialdemokratisk integrationsforståelse?

Det særlige ved den skandinaviske indkomspolitikform er som nævnt at de direkte statslige tvangsindgreb overfor løndannelsen er overflødige på nær enkelte undtagelser. Til gengæld findes der en veludviklet indirekte lønstyring gennem den arbejdsmarkedsregulering, som socialpartnerne kapital og arbejde gennemfører i et dstrakt samarbejde med staten. Her kan især Sverige tjene som eksempel. Følgende punkter er værd at notere sig:

- lønforhandlingerne er i meget høj grad centraliserede, sammenlignet med forholdene i Vesteuropa generelt
- der er »fredsligt« i overenskomstperioden, hvilket betyder, at de relativt få strejker er aftalemæssigt kriminaliserede.
- fagforeningerne fører indadtil en såkaldt solidarisk lønpolitik, hvilket i nogen grad forhindrer løntryk fra andre faggrupper. Dermed frem-

mes tendentielt en lønudligning, mest markant mellem mands- og kvindelønninger

- fagforeningerne fører udadtil en lønpolitik, hvor lønnen bindes til produktivitsudviklingen. Resultatet er for Danmarks vedkommende at reallønnen ganske vist vokser, men at væksten sker i spring samtidig med at den er langt mindre end i f.eks. Vesttyskland
- for Sverige gælder tydeligvis, at det vigtigste erklærede mål for den statslige konjunkturregulering er den fulde beskæftigelse. Midlerne er legio, men vigtige i denne sammenhæng er arbejdsmarkedspolitikken mobilitetsmekanismer, der fremmer såvel faglig som geografisk mobilitet. Det betyder også, at man på politisk plan kan acceptere højere inflationsrater end en del andre socialdemokratier

Disse strukturelementer, som her kun kan opregnes og ikke begrundes nærmere, har for den danske industris vedkommende skabt en reallønsudvikling, der lige siden 1966 lå under samme industris produktivitsudvikling. For Sveriges vedkommende er udviklingen endnu mere grel: stigningstakten i den industrielle produktivitet har ligget systematisk over stigningen i reallønnen uden undtagelser i perioden 1950 til 1970.¹

Hvorfor skal indkomspolitikken moderniseres og søge en mere permanent styring? Det skal den fordi den trods alle reformistiske illusioner, stadig viser sig at være nødvendig, nemlig i de perioder, hvor den traditionelle arbejdsmarkedspolitik ikke kan garantere, at reallønsudviklingen kan holdes under produktivitsudviklingen. Indgrebene i 1963 og 1975 synes begge at pege i denne retning. Tvangsindgreb bliver nødvendige ud fra to udviklingstendenser:

1. når reallønnen vokser hurtigere end produktiviteten og
2. når reallønnens vækst især fremkommer gennem de ukontrollable faktorer, dvs. gennem lønglidning

Med disse betragtninger har vi ønsket at pege på enkelte af de specifikke forudsætninger, som en videreudvikling af Semmler/Hoffmanns generelle analyse af indkomspolitikken virkninger på kapitalakkumulationen vil kræve indarbejdet. Gennem indarbejdelse af disse forudsætninger, som alle omhandler den nationale politiske tradition - dvs. den udviklede socialdemokratiske reformisme - vil analysen af forholdet mellem politik og økonomi også kunne videreudvikles.

1. For Sveriges vedkommende, se E. H. Phelps-Brown: Levels and Movements of Industrial Productivity and Real Wages.

Internationally Compared, 1860-1970, i: The Economic Journal, March 1973, s. 58-71.

For Danmarks vedkommende ligger følgende opgørelser til grund for de angivne sammenhænge:

	Indeks for udviklingen i		Procentvis stigning pr. år i	
	Realløn	Produktivitet	Realløn	Produktivitet
1959	80	76		
1960	82	79	2,5	3,4
1961	85	84	3,6	6,4
1962	92	88	8,1	5,7
1963	96	92	4,3	3,9
1964	100	100	4,3	9,1
1965	106	106	5,9	6,3
1966	114	113	7,6	6,1
1967	122	125	7,1	10,8
1968	132	138	8,2	10,4
1969	136	151	3,0	9,3
1970	145	155	6,8	2,7
1971	154	167	6,1	8,1
1972	164	181	6,6	8,4
1973	179	197	9,1	8,8

Anm. Reallønnen er opgjort som nominel timeløn i industri og håndværk, deflateret med forbrugerprisindekset (1964 = 100). Produktiviteten er opgjort som stigningen i industriens bruttofaktorindkomst pr. præsteret arbejdstime.

Kilde: Statistisk Tiårsoversigt, div. år og *Jens Brinch*: Kapitalakkumulation i Danmark efter 1940 II, Kbh. 1975 s. 119.

Får De trykt

*Bøger
Tidsskrifter
Medlemsblade o.l.*

var det måske en ide at spørge os. Vi har den helt rigtige teknik til at dække enhver opgave, så den bliver fremstillet på den billigste og mest hensigtsmæssige måde.

SPECIAL-TRYKKERIET VIBORG a-s
Gørtlervej 7 . Telf (06) 62 40 33 . 8800 Viborg

OFFSET - FOTOSATS - REPRO

Subskriptionstilbud:

Die Linke Opposition in der Sowjetunion Tekster fra perioden 1923-28 Udgivet og indledt af Ulf Wolter

Bidrag bl.a. af: Bucharin, Bubnow, Joffe, Kamenew, Krupskaja, Ossinskij, Pjatakow, Preobraschenskij, Radek, Rakowski, Rykow, Sapnorow, Sereriakow, Sinowjew, Sokolnikow, Smirnow, Stalin, Tomski, Trotzki.
4 bind på 500 til 600 sider hver.

Udsalgspris: ca. 75,00 kr. pr. bind.

Ved subskription på alle 4 bind er prisen *kr. 60,00 pr. bind*.

Man tegner subskription ved at indbetale kr. 60,00 på giro 7 16 60 44.
Herefter fremsendes bøgerne som de udkommer med en opkrævning ved hvert af de tre første bind, mens det fjerde tilsendes uden opkrævning.
Bind II, der omhandler perioden 1924-25 er udkommet, de øvrige bind udkommer i anden halvdel af 1976.

Billige tilbud:

Werner T. Angress:

Stillborn Revolution
Die Kampfzeit der KPD 1921-1923
547 sider; kr. 49,90.

Uwe Brüggmann:

Die russischen Gewerkschaften in
Revolution und
Bürgerkrieg 1917-1919
285 sider; kr. 27,70.

Horst Duhnke:

Die KPD von 1933 bis 1945.
604 sider; kr. 55,45.

Karl Korsch:

Politische Texte
400 sider; kr. 41,55.

Victor Serge:

Erinnerung eines Revolutionäres
1901-1941
542 sider; kr. 38,80.

Bestilling ved indbetaling af de anførte priser på giro eller ved check.

KURASJES BOGIMPORT er eneimportør af bøger fra følgende vesttyske forlag: Association, Kübler Verlag, Maldoror, Merve Verlag, Neue Kritik, Olle & Wolter, Politladen, Rosa Luxemburg Verlag, Rossa Verlag, Roter Stern, Trikont Verlag, Verlag Frauenoffensive, Verlag O og Verlag für das Studium der Arbeiterbewegung (VSA).
Bestil kataloger!

KURASJES BOGIMPORT

Krystalgade 16, 1172 København K, giro: 7 16 60 44